

ΑΥΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ. ΕΣΤΙΑΖΟΝΤΑΣ ΣΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ, ΞΕΠΕΡΝΑΜΕ ΤΙΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ.

Π. Παυλόπουλος, Ειδικός Παιδαγωγός. - Μ. Χαρίση, Ειδική Παιδαγωγός.
Κέντρο Παιδιού και Εφήβου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης κρίνονται υψηλής σημασίας για την επιτυχή μετάβαση του ατόμου από το θεραπευτικό στο επαγγελματικό περιβάλλον, αλλά και από την ανταπόκριση του σε ρεαλιστικές συνθήκες εργασίας. Μέσω της σύναψης συνεργασιών με επαγγελματικούς χώρους, οι ευκαιρίες εργασίας αυξάνονται και αυτόματα η ένταξη των ατόμων με ΔΑΦ στην κοινότητα επιτυγχάνεται μέσω ανάληψης ρόλων που αφορούν στην αυτόνομη διαβίωση, στην έμμισθη εργασία και στην ανάπτυξη κοινωνικών δικτύων. Συγκεκριμένα την περίοδο 2020-2021 ξεκίνησε το πιλοτικό πρόγραμμα επαγγελματικής εκπαίδευσης και αποκατάστασης για την ένταξη δυο ωφελούμενων χαμηλής και μέσης λειτουργικότητας, της δομής του «Ηλιανθού» του Κέντρου Παιδιού και Εφήβου σε κατάσταση εστίασης- καφεκοπτείο (The Roosters-Περιστερί). Η εκπαίδευση πραγματοποιήθηκε στον χώρο του cafe με συνοδική διάρκεια 1 έτος. Ο ένας εκ των δυο ωφελούμενων προσελήφθη το Μάρτιο του 2022 και συνεχίζει να εργάζεται έως και σήμερα. Όμως η ένταξη του δεύτερου δεν κατέστη δυνατή. Σκοπός του προγράμματος είναι η ενημέρωση των εμπλεκόμενων μερών (ατόμων με αυτισμό, φροντιστών, επαγγελματιών) για τη σημασία και τις δυνατότητες εργασιακής συμπερίληψης των ατόμων με αυτισμό και των προοπτικών που ανοίγονται για την υποστηριζόμενη εργασία. Ανώτερος σκοπός είναι να αποτελέσει το πρόγραμμα ένα πρότυπο καλής πρακτικής για την εκπαίδευση και πρόσληψη περισσότερων ατόμων με αυτισμό σε χώρους εστίασης.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τον Μάρτιο του 2021 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε τη στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία για την περίοδο 2021-2030. Με αυτή τη δεκαετή στρατηγική, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιθυμεί να βελτιώσει τη ζωή των ατόμων με αναπηρία στην Ευρώπη και σε ολόκληρο τον κόσμο (Autism Europe). Στις 10 Ιουνίου 2021, η ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου συζήτησε μια σειρά ερωτήσεων που συντάχθηκαν μετά από εισβάθος διαβούλευση με την Autism-Europe, σχετικά με τις ενέργειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την προώθηση της απασχόλησης για αυτιστικά άτομα σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ζήτησαν στοχευμένες στρατηγικές ενέργειες σε επίπεδο ΕΕ για την προώθηση της ένταξης των αυτιστικών ατόμων. Η επαγγελματική ένταξη ατόμων με ΔΑΦ είναι υψηλής σημασίας δεδομένου ότι τα ποσοστά απασχόλησης τους είναι εξαιρετικά χαμηλά σε διεθνές επίπεδο. Συγκεκριμένα αυτό στο οποίο τα ερευνητικά συμπεράσματα συντείνουν, είναι ότι τα άτομα με αυτισμό βιώνουν πολύ συχνά την ανεργία (το ποσοστό απασχόλησης τους είναι χαμηλότερο του 10%, πολύ χαμηλότερο από το ποσοστό του 48,1% για τα άτομα με αναπηρία και του 73,9% για τα άτομα χωρίς αναπηρία), τη συνεχή εξάρτηση από τις οικογένειές τους και τελικά τον κοινωνικό αποκλεισμό (European Labour Force Survey).

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

- **Άρθρο 23- Νόμος 4488/2017 - Απασχόληση λόγω ψυχικών παθήσεων**
Όσοι πάσχουν από ψυχική πάθηση ή νοητική υστέρηση ή συμπαθολογία ψυχικής πάθησης και νοητικής υστέρησης, με ποσοστό 50% και άνω θα μπορούν να εγγράφονται στα μητρώα ανέργων του ΟΑΕΔ, ακόμη και στην περίπτωση που αναφέρεται ανικανότητα για κάθε βιοποριστική εργασία στο πιστοποιητικό αναπηρίας τους με την προϋπόθεση να προσκομίσουν γνωμάτευση μονάδας ψυχικής υγείας, η οποία θα ισχύει για τρία (3) έτη του αντίστοιχου Τομέα Ψυχικής Υγείας. Στη γνωμάτευση πρέπει να αναφέρεται ότι η ανάληψη μισθωτής απασχόλησης ή η αυτοαπασχόληση ενδείκνυται για λόγους ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης και κοινωνικής επανένταξης.
- **Άρθρο 13- Νόμος 4331/2015**
Τα άτομα με αναπηρία τα οποία συμμετέχουν σε προγράμματα κατάρτισης, ενίσχυσης της απασχόλησης (συμπεριλαμβανομένης της αυτοαπασχόλησης) ή/και εργάζονται σε Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (ΚοινΣΕπ) δεν χάνουν το επίδομα πρόνοιας ή επιδόματα επανένταξης ή οποιασδήποτε μορφής νοσήλιο ή παροχή, αλλά συνεχίζουν να το εισπράττουν ταυτόχρονα και αθροιστικά με την αποζημίωση από τη συμμετοχή τους στα προγράμματα αυτά ή/και την αμοιβή τους από την απασχόληση στην ΚοινΣΕπ.

ΠΡΟΤΥΠΟ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ

Υποστηρικτική Εργασία: Είναι ένα μοντέλο εργασιακής συμπερίληψης ατόμων που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, όπως είναι τα άτομα με αναπηρία, με ψυχικές ασθένειες, άστεγοι κλπ. Ακολουθεί μια μεθοδολογία πέντε σταδίων, η οποία «έχει ταυτοποιηθεί και αναγνωρίσει ως το ευρωπαϊκό μοντέλο καλής πρακτικής». Το μοντέλο της ΥΕ εφαρμόζεται από τον Job Coach (όπως ονομάζεται στο χειρίδιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης Υποστηρικτικής Εργασίας), ο οποίος λειτουργεί ως σύμβουλος και υποστηρικτής σε όλη τη διαδικασία και μετά το πέρας αυτής. Τα στάδια που ακολουθεί το μοντέλο της Υποστηρικτικής Εργασίας είναι τα εξής (EUSE, 2010):

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Το ακαδημαϊκό έτος 2020-2021 λάβαμε την πρωτοβουλία για τη δημιουργία πιλοτικού προγράμματος επαγγελματικής εκπαίδευσης και αποκατάστασης, το οποίο αφορούσε στην ένταξη δύο ωφελούμενων χαμηλής και μέσης λειτουργικότητας του πρωινού προγράμματος του «Ηλιανθού» του Κέντρου Παιδιού και Εφήβου σε κατάσταση εστίασης-καφεκοπτείο (The Roosters-Περιστερί). Οι ιδιοκτήτες του Roosters προσέγγισαν τους θεραπευτές του Ηλιανθού και εξέφρασαν την επιθυμία τους για την προσθήκη ατόμων με ΔΑΦ στην ομάδα τους. Μετά από απόφαση της διεπιστημονικής ομάδας επιλέχθηκαν δυο εξυπηρετούμενοι του κέντρου. Ακολούθησαν αρκετές συναντήσεις του έτους 2021, της Επιστημονικά Υπεύθυνης και των ιδιοκτητών για την οργάνωση του project. Αρχικά οι δυο θεραπευτές επισκέφτηκαν την καφετέρια για να ενημερωθούν το προσωπικό δίνοντας τους και ένα σύντομο κείμενο με τα χαρακτηριστικά τους, να παρατηρήσουν το χώρο και να προβούν σε προτάσεις που θα βοηθούσαν την ομαλή ενσωμάτωσή τους.

Ο ένας εκ των δύο ωφελούμενων προχώρησε σε γνωριμία με τον χώρο και τους εργαζόμενους, με σκοπό να ξεκινήσει το ενταξιακό πρόγραμμα από τον Οκτώβριο του 2021. Ο δεύτερος ωφελούμενος ξεκίνησε από τον Μάρτιο του 2021 να πηγαίνει τακτικά στον χώρο του καφεκοπτείου και να εκπαιδεύεται στο ζύγισμα και στη συσκευασία του καφέ μαζί με τους θεραπευτές του. Από το Μάρτιο του 2021 έως και τον Ιούλιο του 2021 οι δυο ωφελούμενοι πήγαιναν στο Roosters μαζί με τους δυο θεραπευτές τους, τρεις φορές την εβδομάδα. Τη μια για να εξοικειώνονται με το χώρο και το προσωπικό απολαμβάνοντας ροφήματα και σνακ και τις άλλες δυο για εκπαίδευση. Από το Σεπτέμβριο του 2021 έως και τον Ιούλιο του 2022 οι δυο ωφελούμενοι πήγαιναν δυο φορές την εβδομάδα με έναν θεραπευτή κάθε φορά, με σκοπό την εκπαίδευση τους.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Ο Γ. είναι μέσης λειτουργικότητας, χρησιμοποιεί λειτουργικά το λόγο, δεν είναι ιδιαίτερα κοινωνικός, έχει πολύ καλή μνήμη σε ότι αφορά τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα του και είναι πολύ λεπτομερής. Στόχος ήταν να εκπαιδευτεί στο ζύγισμα και στη συσκευασία του καφέ. Κατάφερε να διαχειριστεί την πρόσληψη νέων πληροφοριών αναφορικά με τη διαδικασία που θα έπρεπε να ακολουθήσει και να βγάλει εις πέρας αυτό που του ανατέθηκε, κάνοντας επίλυση προβλήματος και διαχειριζόμενος τη ματαιώση που τυχόν προέκυπε στα διάφορα βήματα της διαδικασίας. Από τον Μάρτιο του 2022 υπέγραψε σύμβαση εργασίας για 6 ώρες την εβδομάδα (δυο 3ωρα) μέχρι και τον Ιούλιο του 2022. Από τον Σεπτέμβριο του 2022 η σύμβαση ανανεώθηκε και συνεχίζει να εργάζεται έως και σήμερα. Το ίδιο διάστημα ξεκίνησε να πηγαίνει μόνος του στο χώρο εργασίας και οι θεραπευτές έχουν πλέον έναν πιο εποπτικό ρόλο, καθώς αν προκύψουν δυσκολίες απευθύνεται σε συγκεκριμένους συναδέλφους του για την επίλυση τους. Οι θεραπευτές-job coaches συνεχίζουν να έχουν τον εποπτικό ρόλο του χειριζόμενου αυτού και πιο συγκεκριμένα το προσωπικό και τα πρόσωπα αναφοράς του ωφελούμενου συναντιούνται σε τακτικά χρονικά διαστήματα και συζητάνε για τυχόν δυσκολίες που προκύπτουν. Ο Γ. συνεχίζει να λαμβάνει θεραπευτική υποστήριξη από όλη την ομάδα του «Ηλιανθού» και να κάνει συνεδρίες με τους θεραπευτές του και στην ΨΚΣΑ (Ψυχοθεραπεία Κοινωνικής και Συναισθηματικής Ανάπτυξης) του δίνεται ο χώρος και ο χρόνος να συζητήσει και να εκπαιδευτεί και για θέματα που αφορούν την εργασιακή του ένταξη.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Ο Χ. είναι χαμηλής λειτουργικότητας, χωρίς λόγο (χρήστης PECS) και ιδιαίτερα κοινωνικός. Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον του είναι η μαγειρική. Στόχος ήταν να ενταχθεί στον χώρο της κουζίνας και να προετοιμάζει γρήγορα σνακ. Ο ίδιος είναι εξοικειωμένος με την κουζίνα και αρκετά αποτελεσματικός σε αυτόν τον τομέα και για αυτό επιλέχθηκε σε αυτό το πόστο. Δυστυχώς, αν και είχε τις δυνατότητες να ανταπεξέλθει, οι λόγοι για τους οποίους δεν κατέστη δυνατό ήταν η μισαλλοτιμότητα του προσωπικού του καταστήματος και ενός προσώπου αναφοράς (συναδέλφους) για τον ίδιο και ταυτόχρονα παρατηρήθηκε συχνή εναλλαγή των προσφερόμενων φαγητών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συνήθη προβλήματα απασχόλησης:

- Ομαδικότητα.
- Συμβατικές μέθοδοι.
- Ωράριο και ρουτίνα (όταν δεν υπάρχουν).
- Διαχείριση άγχους.
- Προσδοκίες.
- Παρερμηνεία οδηγιών.
- Αντιμετώπιση αλλαγών.
- Αποδοχή συμβουλών.
- Αναζήτηση βοήθειας.
- Οργάνωση και σχεδιασμός.
- Διαπροσωπικές σχέσεις.

Θετικά χαρακτηριστικά:

- Αξιοπιστία.
- Επιμονή.
- Τελειομανία.
- Ευκολία στον εντοπισμό λαθών.
- Τεχνικά ικανοί.
- Προσοχή στις λεπτομέρειες.
- Πιστοί στην εταιρεία.
- Τυπικοί στο ωράριο.
- Ειλικρινείς και εργατικοί.
- Δημιουργικοί.

Πλεονεκτήματα για τους εργοδότες:

- Αύξηση της ποικιλομορφίας και της διαφορετικότητας στο εργασιακό περιβάλλον.
- Δημιουργεί ευκαιρίες στους υπάρχοντες εργαζόμενους για εκπαίδευση, εποπτεία και καθοδήγηση.
- Βοηθάει στην επίτευξη των στόχων της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και έχει θετική συνεισφορά στην κοινωνία.
- Δίνει μια ευκαιρία στο να γίνει μια γνήσια αλλαγή, που θα φέρει τη διαφορά στη ζωή του ανθρώπου (Autism Friendly Spaces).

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Βραχυπρόθεσμοι στόχοι του χειριζόμενου είναι η αύξηση των ωρών εργασίας του Γ. και η ενημέρωση των καινούριων εργαζομένων του café σχετικά με τον αυτισμό, προκειμένου να διευρευνηθεί η συνεργασία και με άλλους εργαζόμενους. Για την ενημέρωση όχι μόνο των καινούριων εργαζομένων του συγκεκριμένου café, αλλά και για πληθώρα επαγγελματιών του κλάδου, συμμετείχαμε στο Athens coffee festival του 2021 κάνοντας μια ομιλία για τον αυτισμό και παρουσιάζοντας το συγκεκριμένο πιλοτικό πρόγραμμα. Οι συχνές επισκέψεις των εξυπηρετούμενων του «Ηλιανθού» στις καφετέριες αποσκοπεί και στην ενημέρωση των εργαζομένων, αλλά και ολόκληρης της κοινότητας σχετικά με τον αυτισμό. Ο Γ. μπορεί τώρα πια να συνεργάζεται και με άλλους εργαζόμενους και έχει παραπάνω από δυο πρόσωπα αναφοράς, ενώ στην αρχή είχε μόνο έναν και δυσκολευόταν με τους καινούριους συναδέλφους του. Δεν έχει γίνει αύξηση των ωρών απασχόλησης, καθώς οι θεραπευτές θεωρούν σημαντικότερο το γεγονός της αυτονομίας του στο χώρο, χωρίς καθημερινή επίβλεψη από αυτούς, είναι όμως ένας από τους σημαντικότερους μελλοντικούς στόχους.

